

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Adalet Bakanı Bekir BOZDAĞ** tarafından Anayasanın 98' inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96' ncı ve 99' uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla arz ederim.

Muazzez ORHAN IŞIK

Van Milletvekili

Türkiye cezaevlerinde, kapasite aşırı doluluk oranları, uzun süren yargılama süreçleri ve haksız tutuklamalar nedeniyle adaletsiz birçok uygulama yaşanmaktadır. Cezaevlerinde tutulan yüzbinlerce mahpusun yaşam koşulları insan onuruna aykırı bir şekilde ulusal ve uluslararası mevzuatın ihlaline neden olmaktadır. Türkiye'nin bir hukuk devleti olduğu ve kanuna aykırı işlemlerin olmayacağı'nın görülmesi gereken yerlerden biri de yargılama süreçleri ve devamında infaz alanları olan cezaevleridir. Hakkında herhangi bir hüküm verilmemiş on binlerce tutuklu çok fazla uzun sürelerle tutuklu kalmakta, hasta tutukluların sağlık hakkı kapsamındaki talepleri tam olarak yerine getirilmemekte ve bu nedenle dönem dönem yaşam kayıpları yaşanmaktadır. İHD'nin verilerine göre en az 651'i ağır 1.517 hasta mahpus cezaevindedir. Öte yandan 2020-2022 döneminde en az 151 mahpusun Türkiye cezaevlerinde yaşamını yitirdiği kamuoyuna yansımıştır. Cezaevi ölümleri 2023 yılında devam etmektedir. Cezaevlerinde hukuk dışı bir şekilde tutulan on binlerce mahpusun yaşam hakları risk altındadır. Türkiye cezaevlerinde işkence, kötü muamele, mobing ve şüpheli ölümler sistematik bir hal almıştır. İşkence ve şüpheli ölüm iddiaları yeterince soruşturulmamakta, sorumlular yaptırımsız bırakılmakta ve ölümlerin yaşandığı cezaevlerinin idarecileri görevlerine devam ettirilmektedir. Türkiye cezaevlerinde ölen, öldü veya intihar etti denilen, şüpheli bir şekilde yaşamını yitiren veya tahliye edildikten sonra bir ay içinde yaşamını yitiren tutuklu ve hükümlü sayısı her geçen dönem artmaktadır. 2023 yılı içerisinde bu şekilde yaşamını yitiren mahpus sayısı 10'a yaklaşmıştır. Bu veri her hafta birden fazla mahpusun ceza evlerinde yaşamını yitirdiğini göstermektedir. Cezaevlerinde şüpheli bir şekilde öldüğü iddia edilen mahpusların aileleri ve avukatları hükümlü ve tutukluların ölüme sürüklendiği, sağlık durumları uygun olmadığı halde veya hasta oldukları halde tedavilerinin aksatıldığı, ilaç kullananlara ilaçlarının ya verilmediği ya da eksik/geç verildiği ifade edilmektedir. Öte yandan cezaevlerinde tutuklu ve hükümlülere karşı işkence, kötü muamele ve hak ihlali iddiaları gittikçe artan oranda kamuoyuna yansımaktadır. Cezaevi idaresince "intihar etti" denilen birçok tutuklunun ailesi yakın dönemde kendileri ile görüştiklerini, cezaevi sorunları dışında olumsuz bir durumun yansıtılmadığını ifade etmektedir. Bu koşullar altında tutuklular,

hasta tutuklular, yakınları, avukatları ve insan hakları savunucuları hasta tutukluların yaşam hakkının tehdit altında olduğunu düşünmektedir.

2008 yılında yürütülen bir soruşturma kapsamında 2022 yılında tutuklanan Divali Güzel, tutuklu bulunduğu Şırnak Cezaevi'nden hastaneye kaldırıldıktan bir hafta sonra yaşamını yitirdi. Kalp ve böbrek yetmezliği olan Divali Güzel, yüzde 91 engelli raporu olmasına, ailesi ve avukatlarının yaşam haklarının risk altında olduğuna ilişkin başvurularına rağmen tahliye edilmemişti. Avukatı, Divali Güzel'in "giydiği kıyafetlerden dolayı şüphe üzerine gözaltına alındığını ve ilk girdiği davadan, davanın kesinleştiği duruşmaya kadar bunu dile getirdiğini" ifade etmiştir. Anadili Kürtçe olan ve Kürtçe dışında dil bilmeyen Divali Güzel'in yargılama süreçlerinde kendisi ile Kürtçe iletişim kurulmadığı, hakkındaki iddia ve suçlamaların temelsiz olduğu da ailesi ve avukatlarınca ifade edilmiştir.

Güzel hakkında Anayasa Mahkemesi'ne yapılan başvuru sonuçlanmadan Güzel'in yaşamını yitirdiği kamuoyuna yansımıştır. Tutuklu bulunduğu süre içerisinde yaşadığı ağır sağlık sorunları nedeniyle 35 defa hastaneye götürülmek zorunda bırakılan Güzel'in ölümü hakkında sorumluluğu bulunanlar soruşturulmalıdır. Divali Güzel için verilen tıbbi raporda böbrek ve kalp yetmezliği durumlarının olduğu, yüzde 91 engelli raporunun olduğu, kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak durumda olduğu, sürekli ve yakın bakım gerektirmesinden dolayı refakatçiye ihtiyacı olduğu, ailesinin ve avukatının refakatçi olma talebinin reddedildiği ifade edilmektedir. Tüm bu hastalıklarına ve bakım ihtiyacına rağmen tam teşekküllü hastanelerde tedavisi yapılmadığı, cezaevinde tutulduğu ve günden güne durumunun ağırlaştığı ve cezaevi koşulları nedeniyle yaşamını yitirdiği ifade edilmektedir.

Bu bağlamda:

- 1) Türkiye cezaevlerinde hasta olduğu sağlık raporlarla ortaya konulmuş kaç mahkum bulunmaktadır? Bunların kaç kadın, engelli ve 65 yaş üzerindedir? Hasta mahkumlardan kaç KHK'lidir?
- 2) Ömrünün çoğunu cezaevinde geçirmiş ve şu an bakıma muhtaç, kanser ve benzeri ağır hastalığı olan mahpusların cezaevinde tutulmasının hukuki gerekçeleri nelerdir?
- 3) İnfazının çoğunu yerine getirmiş yaklaşık 650 ağır hasta mahpusun yaşam hakkının korunması amacıyla hükmün geriye bırakılması veya diğer adli kontrol hükümleri için bakanlığın bir girişimi olacak mıdır?
- 4) Avrupa Cezaevi Kurallarının "özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese, insan haklarının gerektirdiği gibi saygılı davranılmalıdır" ilkesi ağır hasta tutsaklar için geçerli midir?
- 5) Ağır hasta mahpuslar 5275 sayılı yasanın 16. Maddesinin hangi şartlarını yerine getirmemektedir? Bu şartları uymasına rağmen serbest bırakılmayan ağır hasta tutuklu ve hükümlü sayısı kaçtır?
- 6) Hasta mahpusların salıverilmesi veya tahliyesi hakkında Bakanlığınızın yapmakta olduğu bir çalışması mevcut mudur?
- 7) 2020 yılından bu yana cezaevlerinde en az 161 kişinin yaşamını yitirmesi hakkında başlattığınız bir soruşturma mevcut mudur?
- 8) Böbrek ve kalp yetmezliğinin yansısı yüzde 91 engelli raporu ve diğer bazı rahatsızlıkları olan Divali Güzel'in cezaevi koşulları nedeniyle ölümü, adil yargılanmaması ve diğer hak ihlallerine dair yürütülen bir soruşturma mevcut mudur?

80289

9) Bakanlığınızın 02/01/2023 tarihli 20/1 nolu genelgesi Divali Güzel hakkında uygulanmış mıdır?

10) Ağır hasta tutsakların ölmeye yakın hastaneye gönderilmesi politikasına son verecek misiniz?

11) Türkiye cezaevlerinde 2015-2023 yılları arasında gerçekleşen ölüm sayısı kaçtır? Cezaevlerine sağlıklı giren ama cenazeleri çıkan bu tutuklu ve hükümlülerin ölümünden siyaseten sorumlu olduğunuzu düşünüp istifa etmeyi düşünüyor musunuz?